

ZÁPIS Z PRACOVNÍHO ZASEDÁNÍ
KOMISE PRO CÍRKEVNĚSLOVANSKÉ SLOVNÍKY V LUBLANI
(Lublaň, 22.-23. 10. 2011)

Přítomni: Z. Ribarova, V. Čermák, F. Čajka, A. Nazor, M. Klenovar, J. Vela, V. Vukoja, V. Savić, P. Stankovska, B. Balantič, S. Ribarova.
Zapsala: P. Stankovska

Předsedkyně komise, **Zdenka Ribarova**, uvítala všechny přítomné krátkou úvodní řečí a seznámila je s programem zasedání shrnutým do následujících bodů:

22. 10.:

1. Jednání o složení komise, zřízení kategorie čestných členů, návrhy na přijetí nových členů, jmenování čestných členů.
2. Práce vykonané na projektech koordinovaných komisí za období od posledního zasedání v Ochridě (2008 – 2011) – stav prací na jednotlivých projektech.
3. Podrobnosti k organizaci tematického bloku „Historie a současný stav církevněslovanské lexikografie“, který byl na návrh komise přijat do programu Kongresu slavistů v Minsku.
4. Diskuse nad pracovním vydáním zpracované části *Indexu církevněslovanských slovníků* (A-vliofika, Ochrid 2008 a písmeny VI-Z, Praha-Lublaň 2011).
5. Návrhy na uskutečnění dalších zasedání komise a spolupráci při dalších plánovaných aktivitách komise do roku 2013.

23. 10.:

6. Informace o aktivitách komise, podávání zpráv Mezinárodnímu komitétu slavistů (za období mezi slavistickými sjezdy: 2008-2013)
7. Diskuse nad způsobem řešení konkrétních problémů při vytváření Srovnávacího indexu církevněslovanských slovníků, jakým způsobem je třeba připravovat materiál v redakcích jednotlivých slovníků, jak ho pak následně zpracovávat do indexu apod.

1. BOD: SLOŽENÍ KOMISE

Z. Ribarova seznámila přítomné se záměrem vytvořit novou kategorii „čestných členů“ pro dlouholeté členy komise, kteří mají významné zásluhy o církevněslovanskou lexikografii a realizaci důležitých projektů v této oblasti. Účelem zřízení této kategorie je vyzdvihnout zásluhy některých členů komise, s jejichž aktivní účastí na zasedáních a práci komise se samozřejmě i nadále počítá a je velice vítána. Zařadit do této kategorie navrhla: **Radmilu Ugrinovou-Skalovskou**, která měla neobyčejné zásluhy nejen o založení Makedonského církevněslovanského slovníku, ale podle slov A. Nazor se nebývale zasloužila i o zajištění podmínek pro vznik Chorvatského církevněslovanského slovníku. Dodnes pak vývoj církevněslovanské lexikografie sleduje a aktivně spolupracuje na redigování makedonského slovníku. Dále sem navrhla zařadit **Zoe Hauptovou**, hlavní redaktorku Slovníku jazyka staroslověnského (od roku 1972) a Církevněslovanského slovníku chorvatské redakce, která též spolupracuje na projektu Dodatků k SJS. A jako třetí navrhla Z. Ribarova za čestnou členku **A. Nazor**, která svůj profesionální život zasvětila práci na Církevněslovanském slovníku chorvatské redakce, stála u zrodu tohoto projektu a dovedla jej až k vydání celého prvního dílu. Jako čtvrtou kandidátku na čestné členství v komisi navrhla Z. Ribarova prof. **Gordanu Jovanović**, která

se zcela jedinečným způsobem zasloužila o obnovení prací na srbském slovníku a dodnes se aktivně zajímá o dění spojené s tímto dílem, rediguje ho a prohlíží všechna zpracovávaná hesla.

Z. Ribarova vyzvala všechny přítomné, aby podali návrh na přijetí nových členů, sama navrhla přijetí **Viktora Saviće** (Bělehrad, Srbsko), který v současnosti aktivně pracuje na díle *Српскословенски речник јеванђеља* a na přípravných pracích pro slovník srbské redakce církevní slovanštiny. Navíc pravidelně dodává ve formě hesláře zpracovaný srbský materiál pro Srovnávací index. Dále navrhla přijmout do komise **Nataliji Andrijevskou** (Skopje, Makedonie), která aktivně pracuje na Slovníku makedonské redakce církevní slovanštiny a autorsky se podílí též na Srovnávacím indexu.

Následovala výzva k diskusi i eventuální další návrhy

Další návrhy podány nebyly, návrh předsedkyně na jmenování čestných členů stejně jako i návrh na přijetí dvou nových členů (N. Andrijevske a V. Saviće) do KCS byl jednomyslně přijat.

2. BOD: VYKONANÉ PRÁCE V OBDOBÍ 2008-2011 (projekty koordinované Komisí pro církevněslovanské slovníky)

V. Čermák: podal zprávu o **Řecko-staroslověnském indexu**, z něhož jsou vydány sešity 1-4, přičemž ve 4. sešitě začínají hesla. Byl již dvakrát recenzován (Savić, Badurina-Stipčević), třetí recenze je v tisku (Stankovska). Sešity č. 5 a 6 jsou připraveny a měly by vyjít do konce roku 2011, nejpozději začátkem r. 2012 (po heslo „apo-„). Připraven je i materiál pro 7. sešit (dokončení písmene alfa), který by měl vyjít v průběhu r. 2012.

V. Čermák taktéž sdělil několik informací o stavu prací na Slovníku východoslovanské redakce (**Словарь церковнославянского языка восточнославянской редакции**), které získal při svém pracovním pobytu v Kyjevě. V současné době jsou práce na slovníku zastaveny kvůli nedostatku finančních prostředků a odborných pracovníků. Kartotéka je nenormalizovaná, přináší sice některý nový lexikální materiál, ale v nevelké míře, většinou jde o nomina propria. V současnosti Ukrajina dává přednost zpracování slovníku ukrajinské redakce (materiál od 15. stol. do 19. stol.), na němž se pracuje ve Lvově (Institut Ukrainoznanija).

F. Čajka: seznámil přítomné se stavem prací na díle **Dodatky k 1. dílu Slovníku jazyka staroslověnského**, hl. red. Z. Hauptová. Momentálně se pracuje na doplňování materiálu a přípravě 3. sešitu. Dílo fakticky vychází jako pokračování SJS – tedy 1. sešit „Dodatků“ je číslován jako 53. sešit SJS (a-as7) a byl vydán s vročením do roku 2010. Letos byl odevzdán do tisku druhý sešit dodatků (54. sešit SJS), který vyjde s vročením 2011 a zároveň byl získán nový grant na vydávání tohoto díla, který zajišťuje financování dalších 3 sešitů díla. Do roku 2015 by mělo být vydáno 6 sešitů. Součástí grantového návrhu je i příprava **monografie o tvůrcích Slovníku jazyka staroslověnského a monografie o vývoji koncepce zpracování tohoto díla**.

L. Makarijoska (písemnou zprávu přečetla Z. Ribarova): v roce 2010 byl vydán 10. sešit (hesla: v7edinovati s3 - v7zmr7z6stvovati0 slovníku (**Речник на црковнословенскиот јазик од македонска редакција**), pracuje se na dokončení písmen V, G, D a přípravách materiálu z konce písmene V do tisku (11. a 12. sešit). Ministerstvo kultury RM rozhodlo o tom, že jsou kartotéky ústavu (tedy i kartotéka církevněslovanského slovníku) kulturním dědictvím a plánuje její uložení v elektronické podobě. Probíhá též zapisování některých rukopisů do elektronické podoby. Průběžně je doplňován heslář slovníku o materiál z nové excerpce (Šafaříkova a Záhřebského triodu). Práce probíhají velmi pomalu, protože poskytovatel financí bohužel žádá jiné výstupy – v podobě článků a monografií. Přestože jde při práci na slovníku o vysoce kvalifikovanou činnost, zůstává stále zcela

nedoceněna, mladším pracovníkům pak lexikografické dílo neposkytuje dostatečné množství bodů za výzkumnou práci, které musí vykazovat, aby mohli dále setrvat na svých pracovních místech anebo dosahovat vyšších vědeckých hodnot.

M. Klenovar: od roku 2008 byly vydány tři další sešity (15, 16 a 17 – do slova edinosr̀bno), slovníku (**Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije**), momentálně je připraven do tisku 18. sešit (konec E). V uplynulých letech byla dokončena digitalizace kartotéky. Korpus textů pro zpracování ve slovníku je uzavřen, doplněn byl pouze o excerpce z velmi poškozených Pazinských zlomků a o excerpce nově nalezeného textu legendy o sv. Anastázii. Bylo by třeba lépe zpracovat heslář, který je nespolehlivý a neúplný. Momentálně pracuje na slovníku 4-5 pracovníků, ve Staroslověnském ústavu je zaměstnanců dost, ne každý je však schopen pracovat na slovníku.

V. Savić: v posledních třech letech se věnoval práci na kartotéce slovníku k evangeliím (**Српскословенски речник јеванђеља**, hl. red. G. Jovanović), průběžně připravoval podrobný heslář pro *srovnávací index* (**Srovnávací index k slovníkům zpracovávaným v rámci Komise pro církevněslovanské slovníky**, hl. red. Z. Ribarova), který doplnil o hesla z excerpce dalších srbskocírkevněslovanských památek. Intenzívně se věnoval práci s kartotékou k dalším srbskocírkevněslovanským památkám, která by se měla stát východiskem pro nový srbskocírkevněslovanský slovník, o jehož zpracování se intenzívně uvažuje. Již jen materiál doplněný z této excerpce do hesláře připraveného pro *srovnávací index* svědčí o velkém významu plánovaného díla pro církevněslovanskou lexikologii (viz oba pracovní svazky *Srovnávacího indexu*). Problém je především v nedostatku pracovníků – po tři roky je V. Savić jediným pracovníkem na projektu, prof. Jovanović stále pomáhá radami, oficiálně však není na projektu zaměstnaná. Možná bude na projekt přidělena nová pracovnice. Problém je s nízkým hodnocením lexikografické práce – pracovníci za ni nedostávají body za výzkumnou činnost, které jsou požadovány při hodnoceních a dalším kariérním postupu. Proto může být na práci na slovníku vymezeno velmi málo času, který zůstane po splnění ostatních pracovních úkolů.

M. Camuglia: poslala písemnou zprávu – ta byla rozdána přítomným v tištěné podobě kvůli velkému množství konkrétních příkladů, na nichž je ukázán způsob převádění *Srovnávacího indexu* do elektronické podoby.

Diskuse:

A. Nazor podpořila všechny mladší kolegy a pochválila je za to, že vytrvávají při lexikografické práci, která je při zpracování podrobných církevněslovanských slovníků náročná, vysoce kvalifikovaná a dnes zcela nedoceněná. Vyjádřila svou spokojenost nad tím, že stále existují lidé, kteří jsou ochotni se této nesmírně důležité práci věnovat prakticky bez nároků na jakékoliv ohodnocení ze strany institucí, v nichž jsou zaměstnáni.

V. Savić vyzval přítomné k vyjádření svých názorů na způsob výběru památek pro excerpce i pozdější zpracování plánovaného Slovníku srbské církevněslovanské redakce.

3. BOD: PODROBNOSTI K ORGANIZACI TEMATICKÉHO BLOKU „Historie a současný stav církevněslovanské lexikografie“ NA KONGRESU V MINSKU

Byly dohodnuty podrobnosti o struktuře vystoupení komise v Minsku: hlavní, rámcový referát připraví **Z. Ribarova** (Makedonie) o historii zpracování církevněslovanského lexika, o nyní zpracovávaném Srovnávacím indexu (*Srovnávací index k slovníkům zpracovávaným v rámci Komise pro církevněslovanské slovníky*) a o charakteru makedonské církevněslovanské zásoby podle popisu

v redakčním slovníku (*Речник на црковнословенскиот јазик од македонска редакција*). Text hlavního referátu bude doplněn koreferáty o jednotlivých lexikografických dílech a specifikách jimi zpracovávané slovní zásoby: 1. **V. B. Kryško** (Rusko) připraví koreferát o moskevském slovníku (*Словарь древнерусского языка (XI-XIV вв.)*), 2. **M. Klenovar** (Chorvatsko) připraví koreferát o záhřebském slovníku (*Rječnik crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*), 3. **V. Savić** (Srbsko) připraví koreferát o charakteru srbské církevněslovanské slovní zásoby excerpované pro *Српскословенски речник јеванђеља* a pro plánovaný srbskocírkevněslovanský slovník a 4. **V. Čermák** (ČR) připraví příspěvek o řecko-staroslověnském indexu (*Řecko-staroslověnský index k Slovníku jazyka staroslověnského*). Příspěvky budou publikovány v první polovině roku 2013 v Praze, proto bude nutné je připravit a odevzdat do podzimu roku 2012 (nejpozději do konce října).

4. BOD (+ 7. BOD programu): DISKUSE NAD PRACOVNÍM VÝTISKEM zpracovaných částí SROVNÁVACÍHO INDEXU K CÍRKEVNĚSLOVANSKÝM SLOVNÍKŮM

Přítomným byly rozdány pracovní výtisky 1. a 2. dílu Srovnávacího indexu. Z. Ribarova v krátkosti připomněla hlavní zásady zpracování i cíl indexu představit přehledně na jednom místě církevněslovanskou slovní zásobu různých redakcí na základě slovníků koordinovaných KCS. Upozornila přítomné na některé problémy, které je třeba ještě ve zpracování dořešit, a vyzvala je, aby se vyjádřili ke způsobu zpracování materiálu z jejich slovníků ve Srovnávacím indexu. Proběhla diskuse o konkrétních heslech, možných řešeních, o specifice jednotlivých redakcí a odrazu těchto specifik ve slovnících.

Členové komise byly vyzváni k podrobnému prostudování materiálu, ke kontrole zápisů z jejich slovníků a k eventuálním návrhům oprav či úprav.

5. BOD: NÁVRHY DALŠÍCH ZASEDÁNÍ A AKTIVIT KOMISE DO R. 2013

V. Čermák seznámil přítomné s plánovanou konferencí v Praze v termínu 24. – 27. 9. 2012, která bude věnována překladatelské technice. Organizátory konference jsou Slovanský ústav AV ČR a Český komitét slavistů, k nimž by se mohla přidat i Komise pro církevněslovanské slovníky, neboť je téma konference velmi úzce spjato s lexikografickým zpracováním slovní zásoby. Přítomní souhlasili s tímto návrhem i s návrhem uspořádat v rámci konference i sekci o církevněslovanské lexikografii.

Projekty koordinované komisí budou nadále pokračovat (jejich seznam viz *Zápis ze zasedání KCS v Ochridu* r. 2008).

6. BOD: ZPRÁVY O ČINNOSTI KOMISE PRO MEZINÁRODNÍ KOMITÉT SLAVISTŮ (v období 2008 – 2013)

P. Stankovska seznámila přítomné se systémem evidence komisí při Mezinárodním komitétu slavistů, kterou vede a organizuje prof. Stanislaw Gajda (Opole, Polsko), který zhruba jednou za dva roky požaduje zprávy o činnosti komisí. Před každým slavistickým sjezdem je třeba oficiálně požádat o afiliaci komise na další pětileté období a zároveň uvést jméno předsedy i plán práce komise. Ke sjezdu v Minsku připravuje prof. Gajda publikaci o historii komisí při Mezinárodním komitétu slavistů, a proto byly jednotlivé komise vyzvány k odevzdání textů o historii a činnosti komise. Za KCS byl text odevzdán včas, v prosinci r. 2010. Všichni členové komise dosud velmi svědomitě a včas posílali zprávy o činnosti za požadované období.

Komise má také novou internetovou stránku na adrese www.kcsl.net

SLOŽENÍ KOMISE po zasedání 22.-23. 10. 2011 v Lublani:

Předsedkyně: Zdenka Ribarova

Čestní členové: Zoe Hauptová, Anica Nazor, Gordana Jovanović, Radmila Ugrinova-Skalovska

Členové: Petra Stankovska (tajemnice), Emilie Bláhová, Václav Čermák, Ivana Mulc, Liljana Makarijoska, Aleksandr Mihajlovič Moldovan, Vadim Borisoviš Krys'ko, Vasilij Vasil'jevič Nimčuk, Maja Klenovar, Natalija Andrijevska, Viktor Savić.